

CZU: 373.016:811.111

DOI: 10.46727/c.v2.16-17-05-2024.p161-168

**FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE A ELEVILOR
DE LICEU ÎN ORELE DE LIMBA ENGLEZĂ**

**DEVELOPING THE INTERCULTURAL COMPETENCE OF UPPER SECONDARY
SCHOOL STUDENTS DURING THE ENGLISH-LESSON CLASSES**

*Andrioaie Ana-Maria, profesor
Colegiul „Mihai Eminescu” Bacău, România,
doctorand UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Andrioaie Ana-Maria, teacher,
„Mihai Eminescu” College, Bacău, Romania,
PhD candidate UPS „Ion Creangă” of Chișinău
ORCID 0009-0006-4844-1392
andrioaieanamaria@yahoo.com*

Rezumat: *Prezentul articol prezintă competența interculturală ca și competență-cheie, transversală și integrată, esențială în contextul societății globalizate a secolului al XXI-lea. Articolul evidențiază competența plurilingvistică și pluriculturală, așa cum este descrisă în Cadrul Comun de Referință pentru Limbi și rolul acesteia în formarea competenței interculturale la elevii de liceu. Competențele generale și competențele de comunicare lingvistică descrise în același Cadru Comun, dezvoltate în cadrul orelor de limba engleză, contribuie la formarea competenței interculturale a elevilor de liceu. Teatrul, ca metodă activ-participativă și experiențială, poate fi utilizat pentru formarea competenței interculturale în rândul elevilor de liceu. Articolul prezintă două exemple de formare a competenței interculturale a elevilor de liceu prin intermediul teatrului-forum și a teatrului-ziar.*

Cuvinte-cheie: *competență, interculturală, transversală, integrată, interdisciplinară*

Abstract: *This article presents intercultural competence as a key, transversal and integrated competence, which is essential in the context of the globalised XXIth century world. The article highlights plurilingual and pluricultural competence as described in the Common Framework of Reference for Languages and its role in developing the intercultural competence in upper secondary school students. The general competences and the communicative language competences described in the same Common Framework, if enhanced during the English language classes, contribute to developing intercultural competence of high school students. Theater, as an active-participative and experiential method, can be used to develop intercultural competence among upper secondary school students. The article also presents two practical examples of developing the intercultural competence of upper secondary school students through forum theater and newspaper theater.*

Keywords: *competence, intercultural, transversal, integrated, interdisciplinary*

Introducere

Formarea competenței interculturale în contextul utilizării tehnologiilor informaționale este strâns legată de fenomenul globalizării și de implementarea societății cunoașterii. Educația, ca subsistem social, nu poate rămâne indiferentă la dinamismul cunoașterii, al științei, al tehnologiei și al culturii și, din acest motiv, trebuie să-și orienteze demersurile spre viitor. Accesul universal la informație și cunoștințe, precum și respectul față de diversitatea culturală și lingvistică sunt doi dintre cei patru piloni principali ai societății cunoașterii, conform UNESCO. Pornind de la cei patru piloni principali ai societății cunoașterii, se desprind două concepte esențiale: „școala viitorului” și „școala

pentru toți". Aceste reorientări conceptuale au misiunea de a schimba paradigma educațională tradițională într-una modernă, caracterizată de pedocentrism și democratism pedagogic, ținând cont de principiul educației permanente, prin promovarea comunicării, cooperării, colaborării, gândirii critice, creativității, cetățeniei active, cetățeniei democratice, multi- și interculturalității, dezvoltării durabile, dar și a noilor tehnologii de informare și comunicare (N.T.I.C) care înglobează totalitatea resurselor multimedia utilizate în procesul instructiv-educativ [1, p. 314]. În plus, aceste noi orientări educaționale impun integrarea educației formale cu educația non-formală și cea informală, extinderea și diversificarea situațiilor de învățare, promovarea cetățeniei active și a dialogului intercultural, evitarea omogenizării și încurajarea diversității.

Rezultate și discuții

Educația are datoria de a răspunde provocărilor din societate. „Cu toate că societățile devin multiculturale, sistemele educative rămân rigide, adaptate la situații monoculturale” [5, p. 73]. În viitor, educația trebuie să cunoască multiple valențe culturale, ținând cont de complexitatea mediului social.

Ca răspuns la această evoluție rapidă a societății și la problematica tot mai complexă a lumii contemporane, prevăzute inclusiv în programul UNESCO, a apărut un grupaj de dimensiuni ale educației cunoscute sub denumirea de „noile educații” care își propun să producă schimbări la nivelul acțiunilor instructiv-educative, pentru a răspunde exigențelor lumii contemporane, prin promovarea unei educații bazate pe învățare de tip creativ-inovator, cu caracter participativ, anticipativ, prospectiv și care să fie adaptabilă la diverse tipuri de situații de viață. Educația interculturală își găsește locul în galeria noilor educații deoarece vizează atingerea finalităților educației pentru diversitate. Educația interculturală este subordonată și conceptului de educație globală, care se fundamentează pe nevoia de dezvoltare a unei atitudini pozitive a tinerilor față de fenomenul globalizării, necesitând o abordare pedagogică interdisciplinară, transdisciplinară și integrată a conținuturilor învățării, din perspectiva unei multitudini de obiecte de studiu.

Consiliul Uniunii Europene definește competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții ca fiind o combinație între cunoștințe, aptitudini și atitudini. Competențele-cheie sunt „acele competențe de care au nevoie toți cetățenii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială, un stil de viață durabil, o viață de succes în cadrul unor societăți pașnice, o gestionare a vieții care ține seama de aspecte legate de sănătate și cetățenie activă. Acestea sunt dezvoltate în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, începând din copilăria mică și pe tot parcursul vieții adulte, prin intermediul învățării formale, non-formale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă, vecinătate și alte comunități” [6, p. 7].

Competențele transversale sunt definite ca „achiziții valorice și atitudinale care depășesc un anumit domeniu/program de studiu și se exprimă prin următorii descriptori: autonomie și responsabilitate, interacțiune socială, dezvoltare personală și profesională.” [7, p. 130].

Competențele integrate sunt definite de către Ciolan L. ca fiind subscrise temelor cross-curriculare „pentru a căror formare/dezvoltare nu mai sunt suficiente cadrele unei anumite discipline. Astfel, competențele de grad înalt precum luarea de decizii, competențele antreprenoriale, comunicarea interculturală etc. pot conduce la apariția unor teme sau proiecte integrate, situate dincolo de disciplinele tradiționale”. [4, p. 190] Competențele integrate, alături de cele transversale, cheie și cross-curriculare stau la baza abordării interdisciplinare a conținuturilor curriculumului, deoarece apar transferurile metodologice și conceptuale dintr-o disciplină în alta [idem, p. 125].

Competența interculturală este definită ca „un ansamblu de cunoștințe și deprinderi în măsură să-i permită individului relaționarea, comunicarea și integrarea cu succes în diferite tipuri de comunități” [4, p.74]. În viziunea aceluiași savant, interculturalitatea este considerată drept „un instrument semnificativ de apropiere a educației de viața de zi cu zi, de problemele semnificative ale lumii reale” [ibid].

Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching Assessment) definește competența plurilingvistică și pluriculturală drept „capacitatea de a folosi limbile în scopuri de comunicare și de a lua parte la interacțiunea interculturală, în cadrul căreia o persoană, privită ca agent social, are competențe variabile în mai multe limbi și experiență din mai multe culturi” [9, p. 168]. Competența plurilingvistică și pluriculturală este o competență complexă, care înglobează întreaga gamă de limbi străine cunoscute chiar și parțial de către indivizi. Astfel, competența de comunicare se construiește din toate cunoștințele și experiențele lingvistice pe care le deține individul, acestea fiind într-o relație de interacțiune și interinfluențare continuă.

În plus, competența plurilingvistică și pluriculturală aduce în prim-plan calitatea de agent social a individului, care stabilește relații cu grupuri sociale diverse. Conform Cadrului European de Referință pentru Limbi, pe parcursul studierii limbilor străine, formabilii trebuie să achiziționeze un set de cunoștințe, abilități și atitudini (la toate nivelurile educației) care să le permită să facă față provocărilor comunicării în contexte diferite de viață și să depășească granițe lingvistice și culturale. Bogatul patrimoniu lingvistic și cultural european este o resursă valoroasă, iar dezvoltarea plurilingvismului și pluriculturalității favorizează dezvoltarea competenței interculturale.

Primul pas constă în dezvoltarea conștientizării interculturale, înțeleasă drept conștientizarea relației dintre lumea de origine și lumea specifică culturii străine, care favorizează reducerea diferențelor în ceea ce privește „valori, convingeri, convenții referitoare la politețe, așteptări sociale, în funcție de care interlocutorii interpretează interacțiunea” [9, p. 51].

Orice act de comunicare implică întreaga ființă umană. „În abordarea interculturală, este un obiectiv central al educației lingvistice să promoveze dezvoltarea favorabilă a întregii personalități și a simțului identității elevului ca răspuns la experiența îmbogățitoare a contactului cu alteritatea lingvistică și culturală” [9, p. 1].

Acești Cadru Comun de Referință pentru Limbi face distincția între competențele generale ale indivizilor care studiază limbi străine și competențele de comunicare lingvistică [9, p. 11-13].

Competențele generale sunt:

- cunoștințe despre limbi străine (empirice sau obținute în educația formală), inclusiv stereotipuri și reprezentări ale altor culturi;
- abilități referitoare la diverse componente lingvistice, precum gramatica sau pronunția;
- competența existențială, care constă din atitudinile personale, perspectiva asupra alterității și disponibilitatea de a se implica în interacțiuni sociale;
- capacitatea de învățare: disponibilitatea de a descoperi alteritatea.

Competențele de comunicare lingvistică sunt:

- competențe lingvistice referitoare la lexic, sintaxă, fonologie etc.;
- competențe sociolingvistice referitoare la dimensiunea socială a limbajului, precum: convențiile sociale din cadrul comunicării interculturale, a căror influență este adesea trecută cu vederea de către interlocutori;

- competențe pragmatice referitoare la coeziune, coerență, tipuri și forme ale textului/discursului, ironie, parodie etc.

Competența de comunicare lingvistică se concretizează în activități de mediere, care „fac posibilă comunicarea între persoane care, din motive diverse, nu sunt capabile să comunice între ele în mod direct” [9, p. 14]. Astfel de competențe de mediere constau în traduceri, retroversiuni, interpretare, parafrizare sau sumarizare și pot contribui inclusiv la consolidarea măiestriei în limba maternă.

Dezvoltarea competenței interculturale în rândul elevilor de liceu poate fi influențată de diverși factori cognitivi, afectivi și lingvistici specifici fiecărui elev în parte. Factorii cognitivi relevanți din această perspectivă fac referire la cunoștințele socioculturale despre norme, convenții și reguli sociale, referințele la identitatea națională sau culturală sau diferențele dintre cultura elevului și cultura străină. Factorii afectivi fac referire la „interesul și deschiderea către alteritate a elevului; disponibilitatea de a-și relativiza propriul punct de vedere cultural și sistemul de valori; disponibilitatea de a-și asuma rolul de intermediar cultural între propria cultură și cea străină și de a rezolva neînțelegerile și conflictele interculturale” [9, p. 161]. Factorii lingvistici fac referire la stadiul actual de dezvoltare a competențelor lingvistice a elevilor, printre care: fluența, flexibilitatea, coerența sau precizia.

Competențele interculturale se caracterizează prin complexitate și, așadar, pot fi formate prin o varietate de discipline studiate pe parcursul ciclului liceal. Nicio disciplină școlară studiată la nivel liceal nu poate pretinde exclusivitatea asupra formării competenței interculturale. Din această perspectivă, aceasta trebuie studiată și predată în mod integrator. Conform Lucian Ciolan, „curriculumul integrat presupune crearea de conexiuni semnificative între teme sau competențe care sunt de regulă formate separat, în interiorul altor discipline. Aceste teme sau competențe au o puternică legătură cu viața cotidiană a elevilor și își propun, direct sau indirect, să contribuie la formarea unor valori și atitudini” [4, p. 118]. Temele cross-curriculare se centrează pe dezvoltarea personală și socială a elevilor, impun crearea unor experiențe diverse de învățare plasate în contexte educaționale concrete și variate. Același cercetător menționează relevanța abordării curriculumului integrat prin teme cross-curriculare, care „au un caracter transversal, trec dincolo de granițele disciplinelor școlare tradiționale și propun formarea unor competențe și/sau valori fundamentale pentru viața de zi cu zi” [4, p. 172].

Temele cross-curriculare sunt abordează realitățile sociale, politice, economice și culturale ale societății contemporane care, la rândul lor, sunt studiate prin noile educații. Având în vedere complexitatea lor, temele cross-curriculare solicită o nouă abordare în ceea ce privește proiectarea, dezvoltarea, implementarea și evaluarea curriculumului. Același autor menționează o serie de etape de parcurs de către cadrele didactice care doresc să abordeze o temă cross-curriculară [4, pp. 236-250]:

1. Identificarea/selectarea temei care trebuie să reflecte interesele grupului de elevi și să fie suficient de cuprinzătoare pentru a permite dezvoltarea unor activități de învățare diverse;
2. Identificarea asociațiilor semnificative și realizarea unei imagini globale asupra temei prin identificarea legăturilor pe care fiecare disciplină de studiu le poate avea cu tema pusă în discuție;
3. Definirea rezultatelor așteptate (obiective, competențe, valori, atitudini) pe care elevii le vor dobândi la finalul studierii temei, cu accent pe aplicarea cunoștințelor și a deprinderilor

- dobândite în situații noi și pe capacitatea acestora de a se combina pentru a realiza o sarcină, pentru a descoperi o soluție sau pentru a înțelege și explica o situație;
4. Planificarea timpului în interiorul orarului școlar;
 5. Colectarea/mobilizarea resurselor necesare, precum literatură scrisă, resursele audio-vizuale, mass-media și internet, obiecte, materiale informative / promoționale, persoane-resursă, note de teren etc.;
 6. Proiectarea activităților / experiențelor de învățare atractive și relevante și planificarea riguroasă a activităților care să asigure continuitatea și coerența întregului proiect;
 7. Desfășurarea activității culminante, de regulă, sub forma unui eveniment și evaluarea finală a temei pentru a marca progresul elevilor, cu ajutorul metodelor alternative sau complementare de evaluare, cum ar fi: observația sistematică, investigația, proiectul, portofoliul, autoevaluarea.

Activitățile de învățare centrate pe formarea competenței interculturale sunt bazate pe:

- recunoașterea / conștientizarea diversității și respectul față de cultura celorlalți;
- recunoașterea și promovarea interacțiunilor din interiorul aceleiași culturi sau între culturi diferite;
- provocarea schimbărilor și a interacțiunilor între diferitele reprezentări și situații de referință;
- promovarea dialogului între diferitele culturi și subculturi;
- conștientizarea creșterii interdependențelor dintre popoare și națiuni;
- dezvoltarea abilităților de comunicare;
- conștientizarea drepturilor și datorii pe care le avem unii față de ceilalți;
- învățarea alături de ceilalți [3, p. 38].

Transpunerea în practică a acestei competențe interdisciplinare aduce în prim-plan conținuturi curriculare specifice unei game largi de discipline de studiu specifice ciclului liceal: *limba și literatura română, literatura universală, limba engleză, limba franceză, limba latină, logică, argumentare și comunicare, psihologie, sociologie, filosofie, studii sociale, religie, istorie, geografie, educație muzicală, educație vizuală, educație artistică, consiliere și orientare.*

Teatrul, ca metodă de învățare, întrunește toate condițiile pentru a implementa principiile educației interculturale și pentru a dezvolta competențele interculturale, îndeosebi în rândul adolescenților. Teatrul, ca metodă activ-participativă, creează un mediu comun de reflecție și de acțiune, în care participanții se pot exprima, pot crea și învăța împreună. Mai mult, teatrul stimulează interesul, curiozitatea, spontaneitatea, deschiderea la nou și creativitatea elevilor. Prin implicarea activă a formabililor, această metodă se bazează pe principiile paradigmei constructiviste.

În vederea formării competenței interculturale pot fi utilizate două forme ale teatrului, ca metodă de învățare experiențială: teatru forum și teatru ziar. Cele două metode de învățare au în comun implicarea activă a participanților și capacitatea de a stimula gândirea critică a spectatorilor, care sunt antrenați în trăiri afective puternice, cu potențial de schimbare a atitudinilor și, ulterior, a comportamentelor. Prin punerea în scenă a unor situații-problemă reale, care pot fi întâlnite cu ușurință în realitatea imediată, are loc schimbarea la nivelul mentalității și al atitudinilor legate de anumite etnii, culturi sau confesiuni. Astfel, se produce o deschidere autentică înspre alteritate, acceptarea acesteia, și respectul față de diversitate.

Teatrul forum [2] este o formă de teatru social, al cărui obiectiv constă în eliberarea celor marginalizați din situații de opresiune bazate pe diferite criterii, precum: gen, etnie, vârstă etc. Scenariul inițial are ca punct de plecare o situație reală de discriminare, care a fost observată în

realitatea imediată sau chiar trăită de către autorii scenariului. Opresiunea presupune existența unui opresor care deține autoritatea de a acționa în mod negativ asupra opresatului, reprezentat în mod frecvent de o persoană lipsită de capacitatea de apărare. Actorii joacă scenariul inițial, în care opresatul este marginalizat sau suferă din cauza acțiunii opresorului sau a lipsei de acțiune din partea personajelor secundare. Ulterior, spectatorii devin spect-actori. Ei renunță la rolul de martori sau receptori pasivi. Spect-actorii pot opri interpretarea, pot propune schimbări și pot urca pe scenă pentru a-și susține ideile. Astfel, fiind pus în situația de a acționa, noul actor are toate premisele pentru a își schimba haloul afectiv și chiar pentru a se angaja în transformarea societății.

Ca metodă de învățare activ-participativă de formare a competenței interculturale, teatrul forum poate fi folosit pentru a construi catharsis, pentru a schimba mentalitățile și atitudinile prin participarea intensă la fenomenul artistic. Spect-actorii, care participă la rescrierea scenariului, nu au nevoie de pregătire artistică anterioară. Ei urcă pe scenă pentru a schimba cursul acțiunii, demarând astfel procesul unei reconstrucții interioare, prin prisma unor evenimente observate sau chiar trăite de către ei înșiși. Respectul față de diversitate și echitatea, ca dimensiuni ale educației interculturale, pot fi formate prin această formă de teatru interactiv.

Formarea competenței interculturale poate fi exemplificată printr-o piesă de teatru forum, care a fost creată de către elevi și cadrul didactic cu scopul de a dezvolta atitudinea de toleranță în rândul elevilor participanți. Piesa de teatru a ilustrat discriminarea pe motive etnice a unei eleve și a urmărit eliminarea comportamentelor discriminatorii în rândul elevilor participanți. În scenariul co-creat de către elevi, personajul principal (opresatul) este o adolescentă, elevă nevoită să se mute în Bacău din cauza cutremurelor care s-au produs la granița dintre Turcia și Siria în data de 6 februarie 2023. În orașul cel nou, adolescenta merge la o școală unde nu este acceptată din cauza faptului că este de o altă cultură și religie decât cea a majorității, iar asta o evidențiază și prin felul în care se îmbracă.

Piesa a avut trei scene: scena 1: ziua de naștere a unei colege de clasă; scena 2: la ora de religie și scena 3: la ora de educație fizică, eleva fiind discriminată în toate cele trei contexte socio-culturale. După ce actorii au jucat cele trei scene, spect-actorii au realizat intervenții iar, la final, actorii și spect-actorii au reușit să elimine comportamentele discriminatorii.

Valențele interdisciplinare ale competenței interculturale au fost valorificate în mod explicit prin conținuturi curriculare specifice ariei curriculare *consiliere și orientare* (scena 1), disciplinei *religie* (scena 2), și *educație fizică* (scena 3). Înțelegerea contextului discriminării depinde de noțiuni specifice ariei curriculare *om și societate*, care fac referire la utilizarea eficientă a conceptelor specifice științelor sociale pentru cunoașterea și explicarea unor fapte, evenimente, procese din viața reală, rezolvarea unor situații problemă, cooperarea în cadrul diferitelor grupuri, manifestarea unui comportament social activ și responsabil, participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității, relaționarea pozitivă cu ceilalți, dar și asumarea toleranței etnice, religioase și culturale.

Teatrul ziar [8], ca metodă de învățare experiențială de formare a competenței interculturale, are scopul de a încuraja implicarea și interesul față de anumite subiecte sau tematici expuse printr-o reprezentație artistică. Ca și în cazul teatrului forum, această reprezentație expune situații de opresiune din viața de zi cu zi, cu protagoniști care aparțin unor grupuri opresate. Spre deosebire de metoda anterioară, teatrul ziar abordează tematica sau subiectul de interes exact așa cum apare în mass-media, ziare, rapoarte, reviste, statistici, reportaje sau alte surse media de informare. Informațiile prezentate de mass-media sunt analizate și procesate printr-o perspectivă alternativă cu ajutorul unei piese de teatru, pentru a invita audiența la reflecție critică. Piesa de teatru este urmată de evaluarea impactului acesteia, prin intermediul unei discuții cu publicul mediate de un joker.

Ca metodă de învățare activ-participativă de formare a competenței interculturale, teatrul ziar este o modalitate creativă și complexă de interpretare a unor evenimente documentate, din viața reală. Scenariul și tehnica artistică specifică (sau combinațiile între tehnici) au capacitatea de a crea trăiri intense în rândul elevilor-spectatori. Discuțiile ulterioare cu publicul, mediate de un joker, urmăresc decentrarea axiologică a spectatorilor, relativizarea propriilor concepții și eliminarea prejudecăților. Respectul față de diversitate și echitatea, ca dimensiuni ale educației interculturale, pot fi formate prin această formă de teatru.

Piesa de teatru ziar cu titlul "Intercultural misunderstandings" a fost creată și interpretată de către o clasă de elevi în timpul orei de curs de limba engleză. Piesa de teatru ziar a evidențiat rolul elementelor lingvistice specifice limbii engleze în cadrul comunicării interculturale. Piesa a avut trei scene, care au reliefat conflicte din viața reală cauzate de diferențele culturale dintre interlocutori.

Prima scenă a ilustrat rolul contextului socio-cultural în comunicarea interculturală, materializat în valorizarea diferită a relațiilor de autoritate în cultura chineză și cultura americană. Scena a doua a exemplificat componenta pragmatică a competenței de comunicare interculturală, aducând în prim plan aceeași expresie ("It's fine"), care este utilizată în sens denotativ în cultura olandeză, dar are sensul opus în cultura britanică. Scena a treia a ilustrat componenta sociolingvistică a comunicării interculturale, dramatizând limitele acceptabile ale ironiei în cultura australiană și cultura thailandeză.

Concluzii

Prin intermediul teatrului ziar s-a promovat disponibilitatea pentru acceptarea diferențelor și pentru manifestarea toleranței prin abordarea critică a diferențelor și a stereotipurilor culturale și s-a format competența specifică privind participarea la conversații folosind un limbaj adecvat la context și respectând convențiile folosite în conversație și normele sociale și culturale.

Se poate concluziona că teatrul, ca metodă de învățare activ-participativă și experiențială, poate contribui la formarea competenței interculturale în rândul elevilor de liceu. Teatrul forum și teatrul ziar pun în practică conceptele specifice pedagogiei constructiviste și noilor direcții în proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național.

Se poate recomanda ca activitățile didactice care au drept obiectiv formarea competenței interculturale să implice o perspectivă pedagogică complexă, caracterizată prin: o abordare transversală (în toate ariile curriculare) și longitudinală (aplicabilă tuturor disciplinelor de studiu), valorificarea complementarității dintre cele trei forme ale educației: formală, non-formală și informală și traversează întregul mediu educațional în totalitatea componentelor sale.

Bibliografie

1. BOCOȘ, M.; RĂDUȚ-TACIU, R; STAN, C.; CHIȘ, O.; ANDRONACHE, D.: *Dicționar praxiologic de pedagogie*. Pitești, Editura Paralela 45, 2015, Vol. 4: M-O, 570 p., ISBN 978-973-47-2212-9
2. BORȘ, OCTAVIA MIHAELA. Teatru forum, Ghid, © 2017, [citată 18.07.2022], Disponibil: https://www.anpcdefp.ro/library/Rapoarte%20%C8%99i%20analize/Ghiduri_CONNECTOR_2017/Ghid%20Teatru%20Forum_RO.pdf
3. CIASCAI, L.; MARCHIȘ, I. *Educația interculturală și multimedia*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2008. 122 p. ISBN 978-973-610-784-9
4. CIOLAN, LUCIAN. *Învățarea integrată: fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Polirom, 2008, 277 p. ISBN 978-973-46-1034-1

5. CUCOȘ, CONSTANTIN. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Polirom, 2000. 288 p. ISBN 973-683-445-X
6. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, RECOMANDAREA CONSILIULUI din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01) © 2018, [citat 31.05.2021], Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
7. *Legea învățământului preuniversitar*: Legea nr. 198 / 2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 613 din 5 iulie 2023, anexa 1 Lista definițiilor, termenilor și a expresiilor utilizate în cuprinsul legii, [citat 23.01.2024], Disponibil <https://www.isjcg.ro/wp-content/uploads/2023/09/LEGEA-nr.-198-din-4-iulie-2023.pdf>
8. TUDORACHE, Andreea. *Manual de Teatru Ziar*, ©2021 [citat 18.07.2022], Disponibil: https://artfusion.ro/wp-content/uploads/2021/10/Newspaper-Theatre_Romanian.pdf
9. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Language Policy Unit, Strasbourg, 2001, [citat 1.02.2024] disponibil: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>,